

RADOSŁAW SZEWCZYK

1 Batalion Szturmowy podczas przygotowań i interwencji w Czechosłowacji w 1968 r.

Inwazja wojsk Układu Warszawskiego (UW) na Czechosłowację w 1968 r. zdławiła „Praską wiosnę” – okres politycznej liberalizacji w tym kraju, zapoczątkowanej już w 1967 r. Ta operacja wojskowa o kryptonimie „Dunaj” rozpoczęta w nocy z 20 na 21 sierpnia 1968 r. została poprzedzona zapoczątkowanymi 29 lipca 1968 r. ćwiczeniami o nazwie „Pochmurne lato”. Wśród interweniujących wojsk była również polska 2 Armia sformowana na bazie Śląskiego Okręgu Wojskowego, dowodzona przez gen. Floriana Siwickiego. W jej skład weszły m. in.: 4 Pomorska Dywizja Zmechanizowana, 10 i 11 Dywizja Pancerna (DPanc.), 15 Pułk Wojsk Obrony Wewnętrznej, 66 Pułk Artylerii Przeciwlotniczej, 10 Pułk Łączności, 49 Pułk Śmigłowców, 14 Batalion Radiotechniczny oraz 11 Eskadra Lotnictwa Łącznikowego. Do zadań 2 Armii należało współdziałanie z Armią Radziecką w celu opanowania północnej części CSRS i zablokowanie jednostek Czechosłowackiej Armii Ludowej stacjonujących na tym terenie. Miała ona również przeciwdziałać jakimkolwiek próbom oporu i dywersji.

W pierwszym rzucie granicę przekroczyły 10 i 11 DPanc. 25 sierpnia w związku z niekorzystną dysproporcją sił w stosunku do armii czechosłowackiej dołączyła do nich odwodowa Pomorska Dywizja Zmechanizowana, a z Mazur do Kotliny Kłodzkiej przerzucono 6 Pomorską Dywizję Powietrzno-Desantową oraz 1 Pułk Czołgów z Warszawskiego Okręgu Wojskowego. 2 Armia operowała w północno-wschodnich Czechach, w rejonie Mlada Boleslav – Hradec Kralove – Pardubice. Na tym obszarze powołano 13 komend garnizonów, które miały usprawnić wykonywanie zadań okupacyjnych. Jak donosiła ówczesna propaganda, polscy żołnierze mieli stawić czoła rodzącej się u południowego sąsiada kontrrewolucji i odeprzeć ewentualny atak wojsk NATO z terytorium NRF. 2 listopada 1968 r. rozformowano 2 Armię, a 12 listopada o g. 7.00 ostatni polski transport rzut kołowy

25 Pułku Zmechanizowanego wraz z Grupą Operacyjną SG WP wycofały się z Czechosłowacji.

Działania polskich jednostek podczas operacji „Dunaj” doczekały się kilku publikacji¹. Wśród oddziałów 2 Armii biorących udział w inwazji na Czechosłowację znalazł się 1 bsz z Dziwnowa, ta uważana za elitarną formacja została po raz pierwszy użyta bojowo w tej operacji. Jednostka ta (JW 4101) została sformowana jako 26 batalion rozpoznawczy w Krakowie w listopadzie 1961 r. Podlegała Zarządowi II SG. Miał zajmować się dalekim rozpoznaniem oraz działaniami specjalnymi. W różnych latach batalion liczył od 3 do 5 kompanii. W 1964 r. jednostka została przeniesiona do Dziwnowa, gdzie zmieniono jej nazwę na 1 Batalion Szturmowy. Działania batalionu podczas interwencji zostały wspomniane w wymienionych publikacjach, szerzej opisano je w monografii jednostki².

Podczas operacji „Dunaj” 1 Batalion Szturmowy został podzielony. 1 i 2 kompania zostały odpowiednio przydzielone do 10 i 11 DPanc. Ich zadaniem było opanowanie przejść granicznych, prowadzenie rozpoznania oraz bycie szpicą kolumn pancernych prowadzącą je do wskazanych miejsc. Dowództwo 1 bsz oraz 3 i 6 kompanie wykorzystywane były jako odwód. Działania tej drugiej części batalionu są mniej znane. Żołnierzom przyszło się zmierzyć z zadaniami, do których nie byli wcześniej szkoleni. Jednym z takich zadań było „uciszanie” niezależnych rozgłośni. Co prawda dość szybko wojska interwencyjne zamknęły tamtejsze radio i telewizję, ale audycje radiowe potępiające interwencję nadawano m.in. przy pomocy radiostacji armii czechosłowackiej. Była to jedna z form biernego oporu Czechów.

Po przejściu władzy przez komunistów w 1948 r. na całym terytorium Czechosłowacji rozpoczęto sukcesywną budowę zamaskowanych obiektów, które przygotowywano na wypadek ewentualnej wojny z „obozem kapitalistycznym”. Były to składy broni, żywności, a także zapasowe węzły łączności. Te ostatnie instalacje rozmieszczono przede wszystkim w leżących na zachodzie Czechach – miały one nadawać komunikaty w przypadku „agresji państw NATO”. Rozgłośnie były tak konstruowane i rozmieszczane, aby utrudnić ich lokalizację. Strona radziecka oraz pozostałe państwa UW nie znały położenia tych obiektów, ponieważ zostały one zbudowane i były zarządzane wyłącznie przez stronę czechosłowacką. Wiele wskazuje na to, że na początku inwazji wkraczające wojska UW nie były przygotowane na

¹ L. Kowalski, *Kryptonim „Dunaj” Udział wojsk polskich w interwencji zbrojnej w Czechosłowacji w 1968 roku*, Warszawa 1992; L. Pajórek, *Polska a „Praska Wiosna”. Udział Wojska Polskiego w interwencji zbrojnej w Czechosłowacji w 1968 roku*, Warszawa 1998; P. Piotrowski, *Udział Wojska Polskiego w interwencji w Czechosłowacji [w:] Wokół Praskiej Wiosny. Polska i Czechosłowacja w 1968 roku*, red. Ł. Kamiński, Warszawa 2004. D. Povolný, *Vojenské řešení Pražského jara 1968, II. Československá Lidová Armáda v srpnu 1968*, Praha 2010.

² H. Królikowski, *1 Batalion Szturmowy*, Warszawa 2007.

przeciwdziałanie takiej formie oporu. Niezależne audycje stanowiły poważny problem dla sił okupacyjnych, dlatego podjęto próby (nie zawsze udane) lokalizacji i unieruchomienia nadajników. Tematyka zwalczania „wrogich” radiostacji była poruszana w kilku artykułach prasowych³. 1 bsz został wycofany z Czechosłowacji 21 października 1968 r.

Prezentowane źródła (dokumenty [1], [2], [3]) to przede wszystkim sprawozdania z działań jednostki w trakcie operacji „Dunaj” wytworzone przez jej dowództwo. Dokument [4] i [5] to z kolei wnioski dotyczące przeprowadzonych działań oraz sformułowanie propozycji i wniosków, które z nich wynikały, a które miały stanowić podstawę dla zmian organizacyjnych jednostki i jej szkolenia. Materiały te ze względu na swoje znaczenie warto zestawić z literaturą wspomnieniową uczestników tamtych wydarzeń dla uzyskania pełniejszego obrazu działań jednostki oraz wpływu, jaki operacja „Dunaj” wywarła na późniejsze metody szkoleniowe w jednostce.

Pięć prezentowanych dokumentów, wytworzonych podczas operacji „Dunaj” w 1 Batalionie Szturmowym, pochodzi z zespołu akt 1 bsz przechowywanego w Archiwum Wojskowym w Oleśnicy (AWO Z-874), z teczki o sygnaturze 6415/16/1 zatytułowanej „Sprawozdanie z działań 1 Batalionu Szturmowego na ćwiczeniach «Pochmurne lato»”. Teczka ta została przekazana do archiwum dopiero w 2016 r.

Z posiadanej przez autora wiedzy dokumenty te w całości publikowane są po raz pierwszy. Kopia dokumentu o sygn. AWO Z-874, 1 Batalion Szturmowy, 6415/16/1, „Sprawozdanie z przebiegu działań w ćwiczeniu «Pochmurne lato»” 1 Batalionu Szturmowego⁴, która trafiła do sztabu 2 Armii znalazła się następnie w zasobach Centralnego Archiwum Wojskowego, skąd została przekazana do Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej.

Dokumenty edytowano w następujący sposób: w nagłówkach pism ujednolicono zapis dat (w treści pozostawiono je w oryginale), poprawiono interpunkcję i ortografię, pozostawiono oryginalną składnię, zachowano charakterystyczne zwroty używane w tamtym czasie, w niektórych miejscach błędy językowe i stylistyczne, aby oddać klimat epoki. Drobne pomyłki zaznaczono [sic!], nieścisłości wyjaśniono w przypisach. Wszystkie skróty użyte w dokumentach zostały rozwinięte w nawiasach kwadratowych, oprócz tych powszechnie znanych.

---

³ P. Benken, *Zbędna brawura na miarę Somosierry*, „Haniebna inwazja. Czechosłowacja '68” dodatek do „Rzeczpospolitej”, 17 VIII 2018, s. 18–19; *idem*, *Kilka uwag na temat udziału Wojska Polskiego w walce z tzw. ośrodkami dywersji ideologicznej w Czechosłowacji w 1968 r.*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2018, nr 2, s. 95–114; R. Szewczyk, *Operacja „Dunaj” 1968. Z bratnią pomocą do Czechosłowacji*, „Wojna Revue” 2017, nr 9–10, s. 30–34; *idem*, „Pochmurne Lato” i *Operacja „Dunaj”*. *Zwiadowcy „wzbraniają” radiostacje*, „Odkrywcą” 2018, nr 1, s. 48–54.

⁴ Zob. dokument [3].

[1]

Batalion Szturmowy⁵

021

TAJNE

30 sierpnia 1968 r.⁶ SPRAWOZDANIE

z działań 1 Batalionu Szturmowego na ćwiczeniach „Pochmurne lato”

W dniu 24.07.1968⁷. do m[iejsca]p[ostoju] Batalionu m[iejscowość] Dziwnów przybył przedstawiciel Insp[ektoratu] Szkol[enia] M[inisterstwa] O[brony]N[arodowej] płk dypl. J. Kowalski oraz przedstawiciel GZP WP [Głównego Zarządu Politycznego Wojska Polskiego] płk Sokół.

Po zapoznaniu się ze stanem gotowości bojowej, a szczególnie ze stanem moralno-politycznym składu osobowego, wprowadzono w batalionie stan podwyższonej gotowości bojowej. Jednocześnie wyjaśniono d-ctwu [sic!] charakter ewentualnych przyszłych działań oraz potrzebę prowadzenia pracy wychowawczej wśród żołnierzy w związku z rozwojem sytuacji w Czechosłowacji.

Okres od 24–26.08[powinno być 07 – lipiec] 1968 wykorzystano w batalionie na doprowadzenie do pełnego stanu technicznego pojazdów mechanicznych oraz sprzętu technicznego i uzbrojenia. Jednocześnie wprowadzono szeroką pracę partyjną i polityczną na tle wydarzeń w Czechosłowacji. Szczególną uwagę zwrócono na dobór ludzi mających brać udział w ćwiczeniach.

W dniu 26.07.1968 D-ca batalionu otrzymał drogą telefoniczną rozkaz przegrupowania batalionu transportem kolejowym z m. Dziwnów do m. Świdnica [powinno być Świdnica].

Załadowanie eszelonu odbyło się w dniu 28.07.1968 w godzinach popołudniowych. Przybycie eszelonu do stacji przeznaczenia tj. m. Świdnica [powinno być Świdnica] nastąpiło dn. 29.07.1968 r. w godz. 23.30. Załadowanie eszelonu, przejazd oraz rozładowanie odbyło się sprawni[e] i bez wypadku. Czas przejazdu wykorzystano w znajomości broni, sposobu działania grup w różnorodnych warunkach oraz na zapoznanie żołnierzy z rozwojem sytuacji w Czechosłowacji. Pracę tę osobiście prowadzili d-cy oddziałów oraz oficerowie d-ctwa i sztabu.

II. Siły i środki wyprowadzone do udziału w ćwiczeniach „Pochmurne lato”

1. Stan osobowy

- oficerów 35
- podoficer[ów] 24
- szeregowców 230.

⁵ Nagłówek dokumentu: nazwa jednostki, numer rozkazu i data zapisane długopisem.

⁶ Zapis dat ujednolicono w nagłówkach wszystkich dokumentów.

⁷ Zapisy dat w treści dokumentów pozostawiono jak w oryginale.

2. Pojazdy mechaniczne
  - samochody ciężarowe 20 szt.
  - samochody specjalne 17 szt.
  - samochody osob[owo]-teren[owe] 3 szt.
  - motocykle 2 szt.
  - przyczepy 7 szt.
3. Sprzęt łączności
  - radiostacje R-830 2 szt.
  - radiostacje R-118 3 szt.
  - radiostacje R-800 1 szt.
  - radiostacje R-350 15 szt.
  - radiostacje R-352 16 szt.
4. Sprzęt i materiały inż[ynieryjno]-saperskie
  - Trotyl 860 kg
  - Plastyk[o]wnia 736 kg
  - Elektrownia polowa 1 szt.
  - Aparaty nurka 30 kompl[etów]
5. Sprzęt spadochronowy
  - spadochron główny 200 szt.
  - spadochron zapasowy 200 szt.
6. Zaopatrzenie kwatermistrzowskie.
  - racja żywnościowa SPD 1000 szt.
  - racje żywnościowe suche na 7 dni
  - kuchnie polowe 2 szt.
  - nakrycia stołowe na 50 ludzi
  - zbiornik na wodę 3000 l 1 szt.
- a. Amunicja 2 jedn[ostki] ognia
- b. materiały pędne i smary 2 jedn[ostki] napełnienia
- c. Uzbrojenie etatowe

III. Po osiągnięciu rejonu ześrodkowania w m. Świdnica dnia 30.07.1968 o godzinie 9.00 D-ca batalionu otrzymał rozkaz od D-cy 2 Armii wydzielenia 1 kompanii szturmowej i podporządkowania jej d-cy 10 DPanc[ernej] oraz 2 kompanii szturmowej D-cy 11 DPanc[ernej]. Po przekazaniu 1 i 2 kompanii do poszczególnych dywizji skład batalionu przedstawiał się następująco:

- D-ctwo i sztab
- kompania łączności
- 3 kompania pływonurków
- 6 kompania rozpoznawcza
- pluton transportowy
- pluton gospodarczy

W tym samym dniu na rozkaz d-cy 2 Armii batalion został przegrupowany w nowy rejon ześrodkowania tj. lotnisko m. Przenno [powinno być Pszenno], gdzie stacjonował wspólnie z pułkiem śmigłowców. Pomimo propozycji d-ctwa batalionu nie postawiono jednostce typowych dla niej zadań, lecz nastawiono się na użycie grup jako normalnych pododdziałów rozpoznawczych wojsk lądowych.

Dopiero po przybyciu do m. Świdnica oficerów Sztabu Generalnego opracowany został plan typowych działań dla batalionu. Na podstawie sprecyzowanych zadań zorganizowano w batalionie zespół dowodzenia, d-ctwo batalionu oraz zorganizowano 10 grup rozpoznania specjalnego [sic!] w składzie średnio 1+7 z zadaniem:

- opanowania i obrona mostu do chwili podejścia wojsk własnych
- opanowanie stacji telewizyjnych i rozgłośni radiowych
- opanowanie węzłów dróg
- opanowanie i utrzymanie odcinków dróg na przełęczach górskich
- opanowanie strażnic
- rozpoznanie lotnisk i współdziałanie z wojskami własnymi w opanowaniu lotnisk
- prowadzenie rozpoznania za przegrupowującymi się wojskami.

Wydzielone kompanie tj. 1 i 2 szturmowa otrzymały następujące zadania:

- uchwycenie na strefie granicznej obiektów wojskowych i umożliwienie rozwinięcia działań dla awangard dywizji pierwszego rzutu
- rozwijać działanie na głębokości do 25 km w celu opanowania radio-stacji, węzłów dróg, trudnych przejść górskich, mostów itp., po czym przejść do odvodu d-cy armii. W okresie pobytu w rejonie ześrodkowania opracowano plan szkolenia uwzględniający specyfikę postawionych przed jednostką zadań.

W szkoleniu szczególną uwagę zwrócono na:

- działania w terenie górskim
- działania nocą
- znajomość danych polityczno-demograficznych Czechosłowacji
- przerzut grup śmigłowcem
- znajomość 7 A[rmii] P[olowej] (amerykańskiej) i 3 K[orpusu] (niemieckiej)[sic!]⁸
- umiejętność udzielania pierwszej pomocy
- uchwycenie i wzbronienie poszczególnych obiektów
- działania w mieście i osiedlach.

W pracy wychowawczej w dalszym ciągu informowano cały stan osobowy o rozwoju sytuacji w Czechosłowacji oraz wyjaśniano nieodzowną potrzebę udzielania pomocy bratnim narodom Czechosłowacji.

⁸ Powinno być 3 Korpusu (niemieckiego) – chodzi o III Korpus Bundeswehry.

Ponadto zapoznano żołnierzy z geografią terenu przyszłych działań, nawiązywano kontakty z ludnością cywilną oraz wiele uwagi poświęcano na zabezpieczanie czasu wolnego.

W dniu 22/23.08.1968 zgodnie z rozkazem d-cy Armii batalion przegrupował się z m. Šwidnica do m. Hradec Kralove – lotnisko. Przegrupowanie batalionu odbyło się sprawnie i bez wypadku. W dniu 21.08.1968 batalion otrzymał zadanie opanować radiostację 1 km wsch. Libiechów⁹ i uniemożliwić jej pracę.

W celu wykonania zadania wydzielono 6 grup, które zostały przerzucone śmigłowcem Mi-8. Zespołem grup dowodziłem osobiście. W ciągu 20 minut po wylądowaniu radiostacja została opanowana, a w celu uniemożliwienia dalszej pracy wyjęto kwarce i panele.

W dniu 22.08.1968 batalion otrzymał zadanie opanować i uniemożliwić pracę radiostacji 1 km zach. PODIEBRADY¹⁰. W celu wykonania zadania wydzielono 5 grup, które zostały przerzucone śmigłowcem Mi-8. Zespołem grup dowodziłem osobiście. W ciągu 30 minut po wylądowaniu radiostacja została opanowana, a w celu uniemożliwienia dalszej pracy wyjęto kwarce i panele.

Po wykonaniu zadania grupy zostały przerzucone w rejon ześrodkowania w m. Hradec Kralove-lotnisko. W rejonie tym grupy otrzymały zadanie opanowania trzech radiostacji w m. Stiežerki, Trotina i Litomyszl¹¹. Do opanowania stacji przekaźnikowej w m. Stiežerki [sic!] wydzielono trzy grupy pod dowództwem kpt. [Kazimierza] Bieleckiego¹². Grupy w rejon działania przerzucono transporterami. Po opanowaniu uniemożliwiono dalszą pracę przez wyjęcie paneli. W rejonie m. Trotina radiostacji nie umiejscowiono mimo dokładnego przeszukania terenu. Do opanowania i uniemożliwienia pracy w m. Litomyszl wydzielono dwie grupy pod dowództwem por. Badoń [Jana Badonia]. Grupy zostały przerzucone śmigłowcem Mi-8. W ciągu 30 min radiostacja została opanowana i wzbroniona dalsza praca¹³.

---

⁹ Chodziło o stację przekaźnikową Chloumek koło Mělnika. W dokumentach podawana jest lokalizacja Liběchov. R. Szewczyk, „Pochmurne Lato” i Operacja „Dunaj”..., s. 51.

¹⁰ Poděbrady.

¹¹ Były to radiostacje w miejscowościach: Stěžery (w dokumencie nazwa zapisana raz jako Stiežerki, a tuż obok jako Stiežerki), Trotina oraz Litomyšl-Pohodli. Wszystkie te miejscowości znajdują się w odległości kilku-kilkunastu kilometrów od Hradca Králové, gdzie stacjonował batalion. R. Szewczyk, „Pochmurne Lato” i Operacja „Dunaj”..., s. 51.

¹² Późniejszy komandor dyplomowany Kazimierz Bielecki. L. Kowalski, *Kryptonim „Dunaj”...*, s. 127.

¹³ Według czeskich danych komandosi nie do końca byli skuteczni, ponieważ nie znali się dobrze na obsłudze tego typu urządzeń. Nadajnik Litomyšl-Pohodli po krótkiej przerwie wznowił emisję. Nadawanie z tego miejsca trwało do 9 IX 1968 r., choć jest wielce prawdopodobne, że wykorzystane zostały radiostacje samochodowe czechosłowackiej armii.

W dniu 23.08.1968 wydzielone trzy grupy w celu opanowania Komen-
dy Garnizonu w m. Hradec Kralove. Grupy te działały na transporterach
wspólnie z przedstawicielami sztabu 2 Armii.

W dniu 26.08.1968 batalion otrzymał zadanie rozpoznania i ustalenia ewen-
tualnych miejsc bazowania samolotów w rej. m. Milowice i Klenice [powinno
być Zlenice]. Po dokładnym przeszukaniu terenu miejsc bazowania samolotów
nie ustalono. W dniu 26.08.1968 batalion otrzymał zadanie umiejscowienia
magazynów, składów amunicji i sprzętu. Zadanie to zostało wykonane przy
użyciu śmigłowców. Rozpoznano dwa magazyny NPS [MPS] i jeden magazyn
materiałów wybuchowych. W dniu 27.08.1968 batalion otrzymał zadanie opa-
nowania i utrzymania magazynów broni las wsch. m. Kolin. W celu wykonania
zadania wydzielono trzy grupy, które zostały przerzucone śmigłowcami Mi-8.
Po rozpoznaniu magazynów przerzucono dodatkowo dwie grupy. Grupy pod
moim dowództwem opanowały magazyny i utrzymały do czasu zluzowania
przez pododdział zmechanizowany.

Oprócz zadań o charakterze specjalnym ze składu batalionu wydzielono
grupy żołnierzy do ochrony osobistej d-ctwa armii, oraz do akcji propagan-
dowych (rozrzucanie, naklejanie ulotek, przeprowadzanie rozmów z lud-
nością cywilną itp.). W czasie pobytu w rejonie ześrodkowania nawiązano
kontakt z polskim kierownictwem budowy cukrowni Chrochów-Tynec¹⁴.

WNIOSKI

Udział jednostki w ćwiczeniach (Pochmurne lato) potwierdza, że proces
szkoleniowo-wychowawczy stosowany w batalionie jest słuszny. Z całą odpo-
wiedzialnością stwierdzam, że batalion w pełni przygotowany jest do wykony-
wania stawianych przed nią zadań. Żołnierze batalionu wykazali w działaniach
pełne zrozumienie dla stawianych przed nimi zadań. Najcenniejszym osiągnię-
ciem jest wzorowa obywatelska podstawa żołnierzy, odwaga, zdecydowanie
w działaniu i pełna godności postawa wobec ludności cywilnej.

Działania w ćwiczeniach wzbogaciły doświadczenie batalionu zarówno
co do różnorodności zadań, jak i co do różnorodnego terenu. Udział w ćwi-
czeniach wykazał, że batalion może być użyty do działań nie tylko w głębi
operacyjnej, lecz także jako oddział rozpoznawczy szczebla operacyjnego
wykonujący zadania rozpoznawcze, zadania typowe w chwili obecnej, wy-
konywane przez desanty taktyczne na kierunku działania związków pancernych
w oderwaniu od zasadniczych sił armii ogólnowojskowej, a szczegól-
nie pancernej. Zadania te mogą być wykonywane siłami pluton-kompania.

(J. Kalous, *Reakcje społeczeństwa czechosłowackiego na udział Polski w interwencji 1968 roku* [w:] *Wokół Praskiej Wiosny...*, s. 128; R. Szewczyk, „Pochmurne Lato” i Operacja „Dunaj”..., s. 51.

¹⁴ Hrochův Týnec – miasto w powiecie Chrudim.

Udział w ćwiczeniu wskazuje niedwuznacznie na potrzebę szkolenia żołnierzy w różnorodnym terenie, a obecny program szkolenia powinien ulec pewnej modyfikacji w zakresie wykorzystania środków przerzutu grup czy też współdziałania z wojskami, na rzecz których prowadzone są działania specjalne. Konieczne jest uwzględnienie w programie możliwości zapoznania się z takimi obiektami jak: rozgłośnie radiowe i telewizyjne, elektrownie, urządzenia telekomunikacyjne oraz sposobem ich unieruchomienia.

Czasokres przygotowania grup do działań powinien ulec istotnemu ograniczeniu do 1–2 godzin, a w pewnych sytuacjach ćwiczeń być jeszcze krótszy.

Uwagi powyższe celowe jest uwzględnić w szkoleniu pododdziałów specjalnych szczebla dywizyjnego i armijnego.

DOWÓDCA 1 BATALIONU SZTURMOWEGO
ppłk dypl[omowany] Tadeusz WANDZEL¹⁵

Źródło: AWO, Z-874 1 Batalion Szturmowy, 6415/16/1, Sprawozdanie z działań 1 Batalionu Szturmowego na ćwiczeniach „Pochmurne lato”, k. 38–40.

---

¹⁵ Ppłk Tadeusz Wandzel (ur. 29 XII 1931) od czerwca 1968 r. do 13 (14?) VII 1970 r. dowódca 1 Batalionu Szturmowego. Za udział w interwencji w Czechosłowacji odznaczony Krzyżem Orderu Odrodzenia Polski. Zginął tragicznie podczas wykonywania skoku spadochronowego do wody. H. Królikowski, *1 Batalion...*, s. 171, 172.

[2]

Batalion Szturmowy
022
31 sierpnia 1968 r.

TAJNE

SPRAWOZDANIE
z przebiegu ćwiczeń „Pochmurne lato”

I Wyposażenie

1. Batalion w obecnej chwili całkowicie nie posiada typowego sprzętu do pracy w polu. W warunkach działania batalionu w[e] wszelkiego rodzaju ćwiczeniach niezbędne są cztery wozy sztabowe dla grupy operacyjnej i dowództwa.

2. Na posiadaną ilość grup sprzęt łączności jest [w] wystarczającej ilości, z tym że należałoby uzupełnić do radiostacji R-352 40 akumulatorów SCD-12 oraz materiały łączności, które zostały podane do Szefa Łączności Armii.

3. Znajdujące się na wyposażeniu batalionu namioty, śpiwory letnie i zimowe oraz materace w pełni zabezpieczają kadrę i żołnierzy w czasie odpoczynku w polu, jak i w warunkach letnich i zimowych. Odczuwa się tylko brak łóżek polowych.

II Organizacja wojsk

Obecną organizacją [sic!] batalionu odpowiada w pełni specyfice wykonywanych zadań. Należałoby tylko zwiększyć grupę operacyjną ze względu na dużą ilość pracy wykonywanej przy przygotowaniu grup rozpoznawczo-spec[jalnych] do działań na tyłach nieprzyjaciela, jak i podczas działania grup.

Sprzęt bojowy znajdujący się na wyposażeniu batalionu w pełni zapewnia wykonywanie zadań stojących przed batalionem. Ze względu na różny charakter stawianych zadań winny być przydzielone dla batalionów transportery i śmigłowce. Ilość pojazdów mechanicznych nie w pełni zabezpiecza wyprowadzenie batalionu do pracy w polu z pełnymi stanami zapasów materiałowych.

III Sposób wykonywania zadań

Zadania stawiane dla batalionu są wykonywane przez grupy rozpoznawczo-specjalne. Czasokres wykonywania tych zadań uzależniony jest od środków przerzutu grup, od charakteru wykonywanego zadania, od głębokości operacyjnej, warunków atmosferycznych i terenowych. Grupy swe zadania mogą wykonywać pojedynczo lub zespołem grup.

Grupy specjalne postawione im zadania najczęściej wykonywały przez szybkie rozpoznanie i napad na obiekt. Zadania te wykonywane były bez użycia klasycznej broni palnej. W celu wykonania zadania grupę dzielono na podgrupy, a ilość tych podgrup uzależniona była od rodzaju obiektu i sposobu jego ochrony.

Przy wykonywaniu zadań warunki terenowe i klimatyczne należą do najważniejszych czynników prowadzenia działań specjalnych. Najczęściej obiekty znajdowały się w terenie otwartym lub usytuowanym wśród zabudowań. Biorąc pod uwagę warunki atmosferyczne, to grupy nie w każdej porze dnia mogły być przerzucone samolotem lub śmigłowcem. Dlatego też winny być przydziel[one] dla batalionu transportery opancerzone. Jednak działania specjalne mogą być prowadzone w każdym terenie i klimacie, a sposoby działań grup, ich organizacja i taktyka powinny być dostosowane do warunków terenowych i klimatycznych. Grupy rozpoznawczo-specjalne często wyposażone w skromne środki mogą dokonać olbrzymich szkód i strat po stronie nieprzyjaciela, mogą one też prowadzić działania psychologiczne czyli oddziaływać [sic!] na ludność cywilną i oddziały wojskowe. Ważnym czynnikiem działalności grup jest rozpoznanie oraz umiejscowienie obiektów (radiostacji, magazynów, składów itp.).

Prowadzić działalność dywersyjną na tyłach nieprzyjaciela, zdobycie ważnych dokumentów oraz rozmieszczenie miejsc środków przenoszenia broni jądrowej.

Szybkość przerzutu grup uzależniona jest od środka przerzutu, a szybkość marszu od terenu i nasycenia wojskiem npla [nieprzyjaciela]. Średnie tempo marszu grup wynosi 5–6 km/godz. z pełnym wyposażeniem.

IV Oddziaływanie poprzez pracę partyjno-polityczną na ludność cywilną
Członkowie PZPR [Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej] i KMW [Kół Młodzieży Wojskowej] mają przydzielone zadania partyjne przez Komitet Pułkowy i Zarząd KMW. W rozmowach z ludnością i wojskiem wyjaśniać sens naszego pobytu w bratniej Republice Czechosłowackiej oraz takie zagadnienia jak:

- NRF [Niemiecka Republika Federalna] a sprawy czechosłowackie
- polityka rozłamowa grup prawicowych w KC [Komitecie Centralnym] KPCz [Komunistycznej Partii Czechosłowacji]
- Wojsko Polskie w rozmowach z ludnością
- Układ Warszawski i jego zadanie.

Jednostka posiada samochód propagandowy „Nysa”, w którym jest jednak za mało materiałów dźwiękowych w języku czeskim.

Propaganda wizualna nie wszędzie odnosi skutek i nie jednakowo trafia do obywateli. Plakaty były zrywane, mimo że je wielokrotnie naklejano. Najlepsze są sposoby ulotek [sic!], które należy rozrzucić w dzień.

Najbardziej skuteczne są akcje plakatowe na wsi, w miastach natomiast skuteczniejsze są ulotki. Ulotki te należy rozdawać i rozrzucić w godz. 4–6 rano, kiedy ludność cywilna idzie do pracy. Do akcji propagandowej należy włączyć więcej wojska niż dotychczas.

Najlepszym sposobem wyjaśniania naszego pobytu na terenie CSRS [Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej] są rozmowy indywidualne

i grupowe z ludnością cywilną i wojskiem. Rozmowy te w większym stopniu niż ulotki i plakaty przekonują bardziej o racji naszego pobytu na terenie CSRS. Wyjaśniają, że propaganda podawana przez siły reakcyjne jest fałszywa i niesłuszna.

Sposobów do nawiązania kontaktów z ludnością cywilną jest bardzo dużo. Najczęściej rozmowy te zaczynają się od drobnych gestów jak: pozdrowienia ręką, poczęstowanie papierosem, przyjazny gest itp.

Z rozmów tych wynika, że większość ludności cywilnej nie jest zorientowana w obecnej sytuacji międzynarodowej, zagrożenia od strony NRF, sił reakcyjnych i grup syjonistycznych. Dlatego też akcja propagandowa w obecnym okresie winna być prowadzona przy użyciu wszystkich możliwych i przystępnych środków propagandy. Proponuje się, aby grupy biorące udział w akcjach propagandowych miały pieniądze na drobne wydatki w celu nawiązania kontaktów z ludnością cywilną przy piwie, k[?]osku itp.

DOWÓDCA 1 BATALIONU SZTURMOWEGO
ppłk dypl. Tadeusz WANDZEL

Źródło: AWO, Z-874 1 Batalion Szturmowy, 6415/16/1, Sprawozdanie z przebiegu ćwiczeń „Pochmurne lato”, k. 51–53.

[3]

1 Batalion Szturmowy

Pf 34

dn. 11 września 1968 r.¹⁶

Poufne

SPRAWOZDANIE

z przebiegu działań w ćwiczeniu „Pochmurne lato” 1 Batalionu Szturmowego.

W dniu 24.07.68. do batalionu m. Dziwnów przybył przedstawiciel I[n-spektoratu]S[zkolenia]M[inisterstwa]O[brony]N[arodowej] płk Kowalski, który po sprawdzeniu gotowości bojowej batalionu postawił zadanie do ćwiczenia „Pochmurne Lato”. Batalion opuścił garnizon w dniu 27.07.68. i osiągnął rejon ześrodkowania m. Świdnica dnia 29.07.68. W dniu tym d-ca batalionu otrzymał zadanie z dowództwa Armii wydzielania 1–2 kompanii i przydzielenia 1 kompanii do 10 DPanc, a 2 kompanii do 11 DPanc.

W dniach 30.07–2.08.68. d-ctwo i zespół dowodzenia opracował plan użycia grup według zadania postawionego przez d-ctwo Armii.

W dniach 2–20.08.68. pododdziały szkoliły się wg planu opracowanego przez sztab batalionu. Charakter i tematyka zajęć była dostosowana do specyfiki działań w ćwicze.[niu] „Pochmurne Lato”. Dużą uwagę w szkoleniu tym zwrócono na ciągłą informację żołnierzy i kadry o sytuacji w Czechosłowacji.

W dniu 18.08.68. do rejonu zgrupowania przybyły 1 i 2 kompania, które dnia 19/20.08.68. zostały z powrotem oddelegowane do dywizji. W dniu 21.08.68. d-ctwo batalionu otrzymało zadanie: opanować i wzbronić prace rdst. [radiostacji] [na] północ 3 km m. Melnik. Do wykonania zadania wydzielono 4 grupy w składzie 1 + 7 żołnierzy oraz 4 oficerów sztabu. Grupy w rejon działania zostały przerzucone śmigłowcem MI-8. Po wylądowaniu w ciągu 25 min. radiostacja została opanowana i wzbroniona jej praca przez wyjęcie kwarców i parneli [powinno być paneli].

W dniu 22.08.68. d-ca batalionu otrzymał zadanie opanowania i wzbronienia pracy radiostacji w m. Podjebrady¹⁷ oraz przegrupowania batalionu w rejon lotniska Hradec-Kralowe. Do wykonania zadania tj. opanowania rdst. wydzielono 5 grup i 4 oficerów ze sztabu batalionu. Grupy w rejon działania zostały przerzucone śmigłowcami MI-8. Po wylądowaniu w ciągu 30 min. radiostacja została opanowana i wzbroniona jej praca. Z rejonu działania grupy zostały przerzucone w rejon ześrodkowania sztabu Armii lotnisko Hradec-Kralowe.

¹⁶ Nazwa jednostki i numer rozkazu oraz data napisane długopisem.

¹⁷ Poděbrady.

W dniu 23.08.68 batalion otrzymał zadanie opanowania radiostacji w m. Stižerki, Briza¹⁸. Do wykonania tego zadania wydzielono 4 grupy i 3 oficerów sztabu. W rejon działania grupy zostały przerzucone transporterami opancerzonymi. Radiostacje te zostały opanowane i wzbroniona praca przez wyjęcie kwarców i paneli.

W dniu 23.08.68 batalion otrzymał zadanie opanowania i wzbronienia pracy rdst. w m. Litomyšl¹⁹. Do wykonania tego zadania wydzielono 2 grupy i 4 oficerów sztabu. Grupy w rejon działania zostały przerzucone śmigłowcem MI-8. Po wylądowaniu w ciągu 30 min. rdst. została opanowana i wzbroniona jej dalsza praca.

W dniu 23.08.68 batalion otrzymał zadanie opanowania komendy garnizonu w m. Hradec Kralowe. Po opanowaniu komendy została ona przekazana oficerom sztabu Armii.

W dniu 24.08.68 batalion wykonywał prace związane z urządzaniem rejonu ześrodk[owania].

W dniu 25.08.68 batalion otrzymał zadanie rozpoznania i umiejscowienia magazynów oraz składów sprzętu wojskowego w rejonie m. Hradec-Kralowe. Zadanie to wykonano przy pomocy śmigłowców. Rozpoznano: 1 magazyn w rejonie m. Slatina, 1 magazyn w rejonie m. Piletice oraz 1 magazyn w rejonie lotniska.

Dnia 26.08.68 batalion otrzymał zadanie rozpoznania prawdopodobnego bazowania samolotów w rejonie miejscowości południe Jaromerz²⁰. W rejonie tym rejonu bazowania samolotów nie ustalono.

W dniu 27.08.68 batalion otrzymał zadanie rozpoznania i umiejscowienia oraz stwierdzenia charakteru pracy radiostacji znajdujących się w rejonie m. Hradec-Kralowe. Rozpoznano i umiejscowiono 2 radiostacje.

W dniu 28.06.68 batalion otrzymał zadanie rozpoznania, umiejscowienia i opanowania magazynów wojskowych w rejonie m. wsch. Kolin. W rejonie tym rozpoznano magazyn z bronią i amunicją, po opanowaniu go wartę i ochronę rozpuszczono i wystawiono własne posterunki do czasu zmiany przez pododdział piechoty.

W dniach 29.08–1.09.68 batalion żadnych zadań nie otrzymywał.

W dniu 2.09.68 batalion otrzymał rejon oddziaływania [sic!] na ludność cywilną. Do wykonywania tego zadania wydzielono 4 grupy w składzie po 2 oficerów i żołnierzy. Grupy te w dniach 2.–4.09.68. prowadziły

---

¹⁸ Były to radiostacje we wspomnianej już miejscowości: Stěžery oraz druga w Bríze koło Všeštar. Obie te miejscowości znajdują się w odległości kilku-kilkunastu kilometrów od Hradca Králové, gdzie stacjonował batalion. R. Szewczyk, „Pochmurne Lato” i Operacja „Dunaj”..., s. 51.

¹⁹ Litomyšl-Pohodli.

²⁰ Jaroměř.

rozmowy z ludnością cywilną, milicją oraz przewodniczącymi rad narodowych.

W dniach 5.–10.09.68. batalion nie wykonywał żadnych zadań, lecz szkolił się wg planu podanego przez sztab 2 Armii.

D-CA 1 BATALIONU SZTURM.[OWEGO]
ppłk dypl. T. Wandzel

Źródło: AWO, Z-874 1 Batalion Szturmowy, 6415/16/1, Sprawozdanie z przebiegu działań w ćwiczeniu „Pochmurne lato” 1 Batalionu Szturmowego, k. 108–109.

[4]

1 Batalion Szturmowy

Nr Pf 57²¹

Poufne

30 września 1968 r.²²Propozycje i wnioski wynikające z działania grup
1 Batalionu Szturmowego

W dniach 21–29.08.68 r. grupy ze składu 1 Batalionu Szturmowego brały udział w wykonywaniu różnych zadań w ćwiczeniu „Pochmurne Lato”. Do najczęściej wykonywanych zadań należały:

- opanowanie i częściowe unieruchomienie pracy radiostacji, stacji przekąźnikowych przez demontaż niektórych podzespołów,
- rozpoznawanie i opanowanie magazynów broni i składów MPS,
- opanowanie komend garnizonów i innych instytucji wojskowych.

Z działań tych wypływają następujące wnioski.

Najistotniejszym momentem [sic!] jest właściwy dobór żołnierzy do składu grupy oraz ich wyposażenie. W wypadku niszczenia radiostacji ilość grup będzie uzależniona od wielkości radiostacji i jej ochrony. Dotychczasowe doświadczenia wykazują, że radiostacje przekąźnikowe dużej i średniej mocy znajdują się poza miejscowościami i w zasadzie w terenie otwartym.

Teren otwarty podyktowany jest tym, że pole antenowe tego typu radiostacji wymaga dużej przestrzeni. Częściowe i całkowite niszczenie radiostacji średniej i dużej mocy winno się odbywać tylko w porze nocnej. Przed przystąpieniem do niszczenia konieczne jest dokładne rozpoznanie. Rozpoznanie tego typu radiostacji jest bardzo utrudnione ze względu na cały obszar zajmowany przez radiostację oraz z zasady silną ochronę. Na podstawie działań, które wykonywały grupy, wynika, że obszar zajmowany przez radiostacje i pola antenowe wynosił średnio od 50 do 200 ha i więcej. Np. radiostacja dużej mocy m. LITOMYSZL. Ochronę radiostacji w zasadzie stanowili wartownicy cywilni w czasie pokoju, a w czasie działań grupy samoobrony wsparte pododdziałami wojska. Radiostacje dużej mocy chronione są przez oddział wojska stacjonujący na tym terenie. Grupa wykonująca niszczenia powinna się składać z co najmniej 15-20 zwiadowców.

W składzie grupy winno być dwu [sic!], trzech zwiadowców-specjalistów znających tego typu radiostację oraz mieć na swym wyposażeniu zestawy do pracy pod wysokim napięciem oraz miotacze ognia. Specjaliści wchodzący w skład grupy są konieczni po to, aby po przeniknięciu w rejon

²¹ Nazwę jednostki oraz numer dokumentu zapisano długopisem.

²² Data wykonana datownikiem.

radiostacji szybko i sprawnie wskazać najbardziej newralgiczne miejsca, które należy zniszczyć.

Celowe jest zniszczyć urządzenia zasilające, a w tym transformatory wysokiego napięcia oraz baterię akumulatorów, a ponadto bloki generatorów.

W wypadku otrzymania zadania uchwycenia radiostacji i wykorzystania jej do częściowej lub całkowitej pracy (nadawanie własnych programów na terenie nieprzyjaciela jest prawdopodobne wtedy, gdy w bardzo krótkim czasie podejdą wojska własne). Działania te [sic!] będzie celowe, gdyż nieprzyjaciel, wycofując się, będzie dążył do zniszczenia radiostacji. Zadanie opanowania radiostacji w tym wariancie winno odbywać się nie w składzie grup, lecz kompani [sic!]. Ilość kompani uzależniona będzie od wielkości obiektu i odległości wojsk własnych. Kompanie te winny posiadać:

- inżynierów i techników do natychmiastowego uruchomienia radiostacji średniej i dużej mocy
- posiadać na wyposażeniu broń pancerną²³
- zestawy do pracy pod wysokim napięciem.

Radiostacje i stacje przekaźnikowe radiowe i telewizyjne oraz rozmieszczenie studii napadających h [sic!] programy winny być umiejscowione w okresie poprzedzającym działania na terenie przyszłych działań. Umiejscowienie i zcharakteryzowanie [sic!] tych obiektów winno się odbywać przez organa agenturalne oraz stacje pelengacyjne dalekiego zasięgu i uzupełnione oraz potwierdzone przez miejscową ludność.

Radiostacje małe i średniej mocy stałe i przewoźne na terenie własnym i opanowanym będą wykrywane przez pododdziały rozpoznania systemów radioelektronicznych i specjalne Wojskowej Służby Wewnętrznej, które mają na swym wyposażeniu urządzenia pelengacyjne średniego zasięgu na samochodach oraz bliskiego przenośne.

Ze składu batalionu można wydzielić grupy do niszczenia tego typu radiostacji. W tym wypadku w składzie grupy winien się znajdować operator wraz z urządzeniem do wykrywania pracującej radiostacji.

Czasokres przygotowania grup do wykonywania tego typu zadań tj. niszczenia radiostacji dużej, średniej i małej mocy będzie różny. Jeżeli radiostacja dużej i średniej mocy będzie dokładnie rozpoznana w okresie poprzedzającym działania, czasokres przygotowania grupy nie powinien przekraczać 2, 3 godzin. Natomiast jeżeli radiostacja nie będzie rozpoznana, czasokres musi być większy ze względu na lepszy dobór ludzi do grupy, jej wyposażenie i uzyskanie dodatkowych danych.

Przerzut grup do niszczenia radiostacji na terenie nieprzyjaciela powinien odbywać się samolotami, rzadziej śmigłowcami. Natomiast do opanowania radiostacji tylko śmigłowcami ze względu na to, że pilot śmigłowca

²³ Raczej przeciwpancerną.

przy włączonej radiostacji własnej i pracującej nieprzyjaciela może dokładnie się ukierunkować i wysadzić pododdziały w pobliżu obiektu. Przy niszczeniu radiostacji małej i średniej mocy na terenie własnym i opanowanym jedynym środkiem przerzutu winny być śmigłowce. Konieczne to jest z tego względu, że radiostacje małej i średniej będą najczęściej przewożne. Operator urządzenia pelengacyjnego będzie mógł dokładnie umiejscowić pracującą radiostację, a w razie zauważenia przez obsługę radiostacji zbliżającej się grupy szybko przerzucić grupę w rejon odjeżdżającej radiostacji.

Do wykonywania tego typu zadań winna być w składzie batalionu oprócz pododdziałów rozpoznawczych kompania lub pluton specjalny przy kompani[i] łączności.

Program szkolenia tej kompanii lub plutonu powinien obejmować w szczególności tematykę z zakresu dobrej znajomości radiostacji stacjonarnych i stacji telewizyjnych i przekaźnikowych oraz studi radiowych i telewizyjnych, jak również urządzeń energetycznych itp. Ponadto program ten winien być ukierunkowany i dostosowany do wykonywania zadań wspomnianych w pierwszej części sprawozdania lub przydziału po kilku specjalistów z tej kompanii lub plutonu do grup, które będą działały na wspomniane wyżej obiekty.

Specjaliści podanej kompanii lub plutonu specjalnego winni odbywać praktyki na radiostacjach stacjonarnych dużej mocy, stacjach telewizyjnych i przekaźnikowych pracujących w systemie ogólnokrajowym.

DOWÓDCA 1 BATALIONU SZTURMOWEGO
ppłk dypl. Tadeusz WANDZEL

Źródło: AWO, Z-874 1 Batalion Szturmowy, 6415/16/1, Propozycje i wnioski wynikające z działania grup 1 Batalionu Szturmowego, k. 395–397.

[5]

1 Batalion Szturmowy
Nr PF 61
01 października 1968 r.

Poufne

OCENA I WNIOSKI Z ZAKRESU ORGANIZACJI I WYPOSAŻENIA PODODDZIAŁÓW I SZTABU 1 BAT. SZTURMOWEGO

Jak wykazały ćwiczenia pod kryptonimem „Pochmurne lato”, zarówno organizacja, jak i wyposażenie 1 batalionu szturmowego nie zabezpiecza w pełni zadań tego typu, jakie wykonywano na terenie CSSR. Przy opanowywaniu obiektów tego rodzaju co rdst., urządzenia energetyczne itp. konieczne są większe siły, ponieważ w wypadku oporu pluton o obecnej organizacji (1+21), uzbrojony tylko w broń piechoty nie będzie w stanie wykonać postawionego zadania. Co się z tym wiąże, batalion nie będzie w stanie wykonywać w jednym czasie większej ilości, wskazane jest również przydzielenie wsparcia w postaci moździerzy lub dział bezodrzutowych, ponieważ w przeciwnym razie zostaną [sic!] poniesione duże straty w sile żywej.

Przy wykonywaniu takich zadań bardzo poważną [sic!] rolę spełnia element całkowitego zaskoczenia, a to się z tym wiąże – dobór odpowiedniego środka przerzutu. Najbardziej do tego celu nadają się śmigłowce, które zabezpieczają szybki i niepostrzeżony przerzut w rejon obiektu oraz wysadzenia desantu w odpowiednim miejscu. W wypadku niepowodzenia śmigłowce mogą być użyte do wycofania wojsk własnych. Wskazane jest, aby batalion miał podporządkowanych kilka śmigłowców, ewentualnie możliwość korzystania z nich celem szkolenia wojska w desantowaniu. Przy opanowywaniu obiektów o skomplikowanej budowie konieczna jest w grupie szturmowej obecność specjalisty, który wskaże elementy decydujące o sprawności całego obiektu. W przeciwnym wypadku grupa własnymi siłami nie jest w stanie unieruchomić go (bez zniszczenia całego obiektu). Utrzymywanie przez grupę obiektu powinno być jak najkrótsze. Wiąże się to z wyposażeniem w środki walki, zaopatrzenia, bytowania itp. oraz możliwością silnych kontrataków npla, których grupa, wyposażona w broń lekką, mogłaby nie powstrzymać.

Również organizacją [sic!] sztabu nie w pełni zabezpiecza sprawne jego funkcjonowanie przy specyfice zadań wykonywanych przez batalion. Konieczne jest wprowadzenie oficerów – specjalistów od działań propagandowych, psychologicznych, rozpoznawczych.

Wskazane jest również zwiększenie zespołu operacyjnego, ponieważ przy planowaniu [sic!] użycia większej ilości grup oraz w czasie kierowania ich działaniem występują poważne trudności. Wiąże się to również z brakiem odpowiedniego sprzętu do pracy w polu (szczególnie w warunkach

zimowych) zespołu dowodzenia. W szczególności chodzi o wozy sztabowe, sprzęt kreślarski itp.

Sprzęt łączności znajdujący się na wyposażeniu batalionu gwarantuje utrzymanie łączności grup z centrum odbiorczym, natomiast nie w pełni zabezpiecza łączność w lub zewnątrz grup (radiostacje R-352 nie nadają się do tego celu).

Przy działaniu na radiostacje lub stacje telewizyjne powinny być przydzielone wozy pelengacyjne, które byłyby pomocne przy umiejscawianiu rdst.

OCENA KONSEKWENCJI ORGANIZACYJNYCH, SZKOLENIOWYCH I EFEKTY SZKOLENIOWE.

Działania w ćwiczeniu „Pochmurne lato” wpłynęły zarówno ujemnie, jak i dodatnio na wyszkolenie batalionu:

Strony dodatnie:

- żołnierze w przybliżeniu zapoznali się z rzeczywistymi warunkami działań
- poznali nowe obiekty i sposób ich ochrony i opanowywania (radiostacje, magazyny itp.)
- zdobyli nowe doświadczenia w zakresie bytowania.

Strony ujemne:

- brak warunków do nauki służby ruchu radio
- niezrealizowanie programu szkolenia nurkowego
- niewykonanie skoków spadochronowych
- w ciągu okresu pobytu poza garnizonem nie odbyło się ani jedno strzelanie
- brak warunków do realizacji ćwiczeń taktycznych
- brak warunków do praktycznej nauki ze szkolenia inżynierskiego – saperskiego (brak placu ostrego wysadzania).

DOWÓDCA 1 BATALIONU SZTURMOWEGO
ppłk dypl. TADEUSZ WANDZEL

Źródło: AWO, Z-874 1 Batalion Szturmowy, 6415/16/1, Ocena i wnioski z zakresu organizacji i wyposażenia pododdziałów i sztabu 1 bat. szturmowego, k. 406–407.

Bibliografia

- Benken P., *Kilka uwag na temat udziału Wojska Polskiego w walce z tzw. ośrodkami dywersji ideologicznej w Czechosłowacji w 1968 r.*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2918, nr 2.
- Benken P., *Zbędna brawura na miarę Somosierry*, „Haniebna inwazja. Czechosłowacja '68” dodatek do „Rzeczpospolitej”, 17 VIII 2018.
- Kalous J., *Reakcje społeczeństwa czechosłowackiego na udział Polski w interwencji 1968 roku [w:] Wokół Praskiej Wiosny. Polska i Czechosłowacja w 1968 roku*, red. Ł. Kamiński, Warszawa 2004.
- Kowalski L., *Kryptonim „Dunaj”. Udział wojsk polskich w interwencji zbrojnej w Czechosłowacji w 1968 roku*, Warszawa 1992.
- Królikowski H., *1 Batalion Szturmowy*, Warszawa 2007.
- Pajórek L., *Polska a „Praska Wiosna”, Udział Wojska Polskiego w interwencji zbrojnej w Czechosłowacji w 1968 roku*, Warszawa 1998.
- Piotrowski P., *Udział Wojska Polskiego w interwencji w Czechosłowacji [w:] Wokół Praskiej Wiosny. Polska i Czechosłowacja w 1968 roku*, red. Ł. Kamiński, Warszawa 2004.
- Povolný D., *Vojenské řešení Pražského jara 1968, II. Československá Lidová Armáda v srpnu 1968*, Praha 2010.
- Sadowski S., *Powstanie, zasady działania i szkolenia jednostek specjalnych w Ludowym Wojsku Polskim*, „Bezpieczeństwo Teoria i Praktyka” 2016, nr 3.
- Szewczyk R., „Pochmurne Lato” i Operacja „Dunaj”. Zwiadowcy „wzbraniają” radiostacje, „Odkrywca” 2018, nr 1.
- Szewczyk R., *Operacja „Dunaj” 1968. Z bratnią pomocą do Czechosłowacji*, „Wojna Revue” 2017, nr 9–10.

STRESZCZENIE

Radosław Szewczyk, 1 Batalion Szturmowy podczas przygotowań i interwencji w Czechosłowacji w 1968 r.

Interwencja wojsk pięciu krajów-członków Układu Warszawskiego w Czechosłowacji w sierpniu 1968 r. zdławiła „praską wiosnę” – okres politycznej liberalizacji. Wśród jednostek polskiej 2 Armii biorących udział w operacji „Dunaj” znajdował się 1 Batalion Szturmowy. Oddział zajmujący się dalekim rozpoznaniem i dywersją na czas działań w ČSSR został rozdzielony, postawiono mu także nowe zadania. Jedną z form oporu mieszkańców Czechosłowacji były niezależne audycje nadawane przez radiostacje, często należące do tamtejszej armii. Taka forma propagandy była zaskoczeniem i stanowiła poważny problem dla sił okupacyjnych. Podjęto więc próby lokalizacji i unieszkodliwiania nadajników. Do działań tych włączyli się żołnierze 1 Batalionu Szturmowego. W zasobie Archiwum Wojskowego w Oleśnicy zachowała się dokumentacja sporządzona w tej jednostce podczas działań w Czechosłowacji w 1968 r. Stanowi ona cenne źródło informacji o działaniach tego oddziału w trakcie interwencji wojsk Układu Warszawskiego w tym kraju.

Słowa kluczowe: 1 Batalion Szturmowy, operacja „Dunaj”, „praska wiosna”, radiostacje, Czechosłowacja, 1968

SUMMARY

Radosław Szewczyk, 1st Assault Battalion during the preparations and intervention in Czechoslovakia in 1968

The intervention of the troops of five Warsaw Pact member states in Czechoslovakia in August 1968 suppressed the “Prague Spring” – a period of political liberalization. The 1st Assault Battalion was among the Polish 2nd Army units participating in operation “Danube”. The unit dealing with distant reconnaissance and diversion was split up for the duration of its activities in the Czechoslovak Socialist Republic, and it was given new tasks, too. One form of resistance of the inhabitants of Czechoslovakia were independent programs broadcast by radio stations, often belonging to the local army. This kind of propaganda was a surprise and a serious problem for the occupying forces. Attempts were made to locate and neutralize the transmitters. The soldiers of the 1st Assault Battalion joined these activities. In the Military Archive in Oleśnica, documentation has been preserved that was put together in this unit during its operation in Czechoslovakia in 1968. It constitutes a valuable source of information about the unit’s activities during the intervention of Warsaw Pact troops in that country.

Keywords: 1st Assault Battalion, Operation „Danube”, „Prague Spring”, radio stations, Czechoslovakia, 1968

РЕЗЮМЕ

Радослав Шевчик, 1-ый штурмовой батальон во время подготовки и интервенций в Чехословакии в 1968 году

Введение войск пяти стран-участниц Варшавского договора в Чехословакию в августе 1968 года задушило Пражскую весну – период политической либерализации. Среди подразделений 2-й польской армии, участвовавших в операции „Дунай”, был и 1-й штурмовой батальон. Подразделение, занимающееся дистанционной разведкой и диверсией на время операций в ЧССР, было разделено; кроме того, ему были поставлены новые задачи. Одной из форм сопротивления жителей Чехословакии были независимые передачи по радиостанциям, зачастую принадлежащим местной армии. Эта форма пропаганды для оккупационных сил была серьезной проблемой, появления которой они не ожидали. В связи с этим были предприняты попытки найти и нейтрализовать передатчики. К этим действиям присоединились и солдаты 1-го штурмового батальона. В военном архиве г. Олесница сохранилась документация, составленная в этом подразделении во время операций в Чехословакии в 1968 году. Эти документы являются ценными источниками информации о действиях этого подразделения во время вмешательства войск Варшавского договора в этой стране.

Ключевые слова: 1-ый штурмовой батальон, операция „Дунай”, Пражская весна, радиостанции, Чехословакия, 1968